

# *БЕЛА ГРИВА*

Рене Гијо

## ЧЕРГАРИ

„Вода и даље опада”, помислио је Фолко. Дечак је осетио како његов стари црвоточни чамац струже по блатњавом дну. Улазио је у опасни пролаз који води између блатних острва.

Фолко је добро познавао све водене путеве мочваре Камарге. Мочвара је била његова својина, његова дивна земља. Често би увече, као данас, одлазио у мочвару, сам у чуну деде Еузибија, у жељи да је што боље упозна. Осећа се као краљевић који обилази своје краљевство.

То огромно пространство плавог неба и мирних вода припадало је њему, Фолку.

Дечак је био висок и мишићав за својих дванаест година. Усправљен у задњем делу чамца, опирајући се чврсто босим ногама о ивице дасака, Фолко снажно заби мотку у муљ.

Прошао је прстима кроз косу, која му је, оштра као шибље, падала на очи и лице обликовано знојем.

Затим је, наслоњен на мотку, потерао чамац из свеснаге.

Чун најзад изби из густог шевара. Сада је бешумно клизио по сивој води.

Фолко је био срећан.

Ишао је према дну мочваре, ка великом копну које га је увек привлачило.

Тамо су, усред пашњака, у пуној слободи живели чопори дивљих коња. Фолко би их понекад угледао како јуре у облаку песка и сунца, док им ветар носи гриве.

Фолко је често сањао о овим дивним коњима.

Деда Еузибио је желео да му унук, као и он, буде рибар. Али... Фолко није хтео да буде рибар. Желео је да постане гардијан. Јер, мислио је он нема лепшег заната од заната гардијана. Човек је целог дана накоњу... Јури и тражи крда црних бикова... Хвата и кроти дивље коње.

Дан је тамнео.

На посивелом небу јато пламенаца лагано је остављало ружичаст траг. Велике птице нестајале су у облацима златастим од сунца које је залазило.

Прохладни ветар повијао је трску. За непун час спустиће се ноћ.

Фолко одједном опази да га његов чамац никада није тако далеко одвукао од куће. Било је крајње време да се врати.

Утонуо у сањарење, дечак је потпуно заборавио да те вечери није отишао са малог мајура да би овако насумице тумарао мочваром.

Деда Еузибио му је ставио у дужност да покупи мреже за хватање риба које су њих двојица поставили неколико дана раније.

„Ако добро запнем, имаћу и за то времена”, помисли Фолко.

Једним замахом мотке скренуо је чамац. Чамац је био тежак. Вода је у њега продирала кроз црвоточне даске. Допирала је дечаку до чланака. Требало је да се заустави и избаци ту воду старим ведром у које је стављао ухваћену рибу.

Фолко потера чамац ка обали и намести мотку на ивицу чуна да би га задржао у трави.

Те вечери га је случај довео на крај мочваре и натерао га да се заустави на месту где је густо жбуње скривало равницу. Случај је помогао Фолку да му се оствари сан.

Држећи у руци ведро изваљена дна, дечак је клечао у чамцу. У том тренутку учини му се да у шевару чује лак шум.

Сигурно нека животиња која је дошла да се напоји... Можда мрка видра чији је подругљив поглед тако често имао прилике да опази.

После тога се није ниједан лист није покренуо.

У великој тишини вечери чуо се само благ шум воде која је ударила о бокове чамца.

А онда је Фолко одједном угледао, ту, сасвим близу, помало нејасну слику која се одражавала на површини воде, благо усталасане и блиставе као огледало.

На овом огледалу оцртавала се бела прилика са два нежна уха и два велика тамна ока која су се отвараола и поново затварала.

Задржавајући дах, док му је срце снажно лупало, Фолко се лагано подиже. Руком је пажљиво разгрнуо трску.

Истог тренутка слике је нестало са воденог огледала. А затим се појавила поново.

Не верујући очима, издуживши свој сувоњави врат, Фолко је најзад угледао дивно ждребе. Огледало се у води.

Коњић је, без сумње, први пут гледао своју слику у воденом огледалу мочваре. А онда дете дивљих коња први пут угледа дете људи.

Ждребе нагло подиже главу, а прамен беле гриве, који му је висео на челу, залепрша на ветру. Дуги дрхтај пређе преко кратке длаке његовог неокаљаног плашта..., плашта белог као снег, од гриве до репа.

Узнемирен и изненађен, коњић је подрхтавао на дугим ногама, витким као вретена. Али није бежао. Стајао је непомично пред дечаком.

Погледи им се среташе.

Фолков занесен осмех као да је опчинио младу плашљиву животињу. Ждребе је широм отворило своје благе и помало тужне очи.

Коњи тако гледају човека кад га добро познају, кад су му пријатељи. Онда покушавају да с њим разговарају, ширећи ноздрве, док им губица благо подрхтава.

Узбуђени дечак бојао се да не уплаши тог дивног малог коња. Није смео ни да се покрене. Најзад се осмелио. Нагнувши се, он сасвим лагано пружи руку, стидљиво покушавајући да помилује коњића.

Истог тренутка сину пламен у огромним очима ждребета. Оно поскочи, нагло се пропе. А затим се једним скоком, сагнуте главе, баци у трску.

Фолко је био задивљен. Чинило му се да је све то био само сан. Дивна бела прилика је ишчезла.

Дечак се попне на обалу. У расквашеној земљи оцртавао се траг мајуиших копита.

Фолко се прикрадао кроз трску.

На мркоцрвеној равници, око двадесетак стопа даље, стајала је висока кобила витких бокова, бела, обавијена дугом сребрносивом гривом. Пасла је крећући се лагано и зубима кидала читаве бокоре траве. Поред ње је помамно поскакивало њено снежнобело ждребе.

Фолко се приближи. Више није мислио на време, на вече које се спуштало. Био је веома далеко од мајура деде Еузибија. Босоног, нечујно се кретао по песку. Али кобила је осетила да јој се неко нриближава. Она зарза дозивајући ждребе, које се истог часа врати у галопу и припи уз њене сапи.

„Кобила ће побећи...”, помисли Фолко.

Знао је да су дивљи коњи веома неповерљиви и не допуштају да им се човек приближи.

На своје велико изненађење Фолко опази да кобила није била уплашена. Она се чак неколико корака приближи дечаку. Затим застаде, посматрајући како јој прилази.

- Лепотице моја, - рече Фолко. - Ти ме се не бојиш.

Био је сада већ сасвим близу. Кобила испружи дугу белу главу њушећи дечака, као да хоће да обрстипраменове његове немирне косе.

- Мир, лепотице,... допусти да те милујем...

Фолко је завукао прсте у свиласту гриву. Кобила јеприклонила главу до дечаковог рамена.

Али Фолко је желео да припитоми лепо ждребе. А оно је било исто толико дивље колико је његова мајка била кротка. Ждребе се непрестано ритало. Покушавало је да га угризе, још увек приљубљено уз мајчине сапи. Да би га умирила, кобила му је лизала ноздрве.

Па, ипак, коњића као да је привлачио Фолков глас, глас нежнији и од миловања.

- Мир, Бела Гриво!... Мир...

Бела Грива!... Ово лепо име наврло је одмах дечаку на уста. Име на које ће ждребе умети врло брзо да се одазове.

- Не бој се!... Ја ћу се вратити, Бела Гриво. Вратићу се ускоро да те видим. И нас двојица бићемо пријатељи.

Имао је само толико времена да се врати на мајур пре но што падне ноћ.

Фолко је јурнуо на обалу, ускочио у чамац, заринуо весло. А онда је снажним замахом потерао чун натраг.

Није ни слутио да су га издалека пратила два човека. Добро скривени у честару, чекали су да се дечак удаљи.

Била су то два чергара, коњокрадице.

Фолков чамац прође недалеко од њих.

- Сигуран си да нас није видео? - рече сасвим тихо млађи чергар са златним халкама у ушима.

- Свега се плашиш, чак и једног дерана... - подсмехнуо се други, старији човек препланула лица и потпуно седе косе.

- А ако је дечак са манаде?...

- Не - рече старији. - Кућа власника манаде удаљена је читаву миљу. Налазимо се усред мочваре. Добро познајем овај крај. Прошао сам овуда пре годину дана... Видео си и сам, Педро. Имамо среће. Кобила није плашљива. Дозволила је малом да јој се приближи.

- Можда га познаје.
- Не - рече старији чергар.
- Значи да су је људи већ јахали.
- Сасвим је сигурно. Педро.
- Биће много теже отрести се ждребета - рече чергар са златним халкама.
- За ждребе ћу се ја побринути, Педро, - подсмехну се стари. - Имам искуства. Ти само припреми замку и дај ми конопац. Знаш ли шта треба да радиш?
- Знаш. Али - погледај! Рекао бих да је кобила узнемирена. Њуши ваздух. Је ли могуће да је она нањушила?...
- Нема опасности, Педро. Ветар дува у супротном правцу, према мочвари. Ноћ ће се брзо спустити. Кобила ће хтети да се придружи свом чопору. Немамо времена за губљење.
- Идем да савијем жбуње - рече млађи чергар.
- Да, ти остани што даље. Сакриј се и буди спреман да кобили препречиш пут. Ја ћу отпузити до оног шумарка. Видиш ли га?... Дакле, јеси ли разумео? Чекаћеш ме овде. Ја ћу уплашити кобилу и ухватити ждребе пре него што она опази да оно више није поред ње. Онда ћеш јој обавити замку оно предње ноге. Кобила ће се спотаћи. А онда је наша. Хајде, Педро... Дечак је сад већ далеко.

## ОТМИЦА

- Али Фолко није био далеко. Стигао је до муљевитог дна опасног пролаза између блатних острва.
- Да би добио у времену, дечак је искочио на стрму обалу. Гацајући босим ногама по муљу, он се везао конопцем да би чамац лакше вукао ивицом обале. Био је сав обливен знојем.
- Најзад је вода постала дубља. Чамац је заплвио. Фолко поново узме мотку. Онда су из равнице допрли до њега одјек битке и пригушене псовке коњокрадица. А одмах затим отегнуто дивље њиштање...
- Фолко скочи из чамца и широм разгрну жбуње док му је трње гребло лице.
- Над бескрајном и голом равницом већ се простирао лаки вео магле коју су позлаћивали последњи пламени сунца на заласку.
- С одблеском црвеног сунца у очима, Фолко је у даљини био једини сведок очајничке борбе велике беле кобиле.
- Кобила је познавала људе. Они јој никад нису нанели зла. И сада је допустила да јој се приближе чергари, крадљивци коња. Одједном је угледала човека како пузи, како се баца на њено младунче и с њим пада на земљу.
- Тогтренутка Фолко је зачуо дуго продорно јечање мајке, која је појурила у помоћ свом ждребету.
- Кроз ваздух је зазвиждало ласо. У пуном галопу кобила се срушила на земљу, ноге ухваћене у замку.
- Али где је Бела Грива?... Побегла? Да ли је успео да умакне? 7
- Фолко је поред шумарка једва назирао тамне сенке чергара у облаку прашине, коју је кобила ковитлала под својим копитима. Млатарали су рукама трчећи око побеснеле животиње.

Фолко је стајао као прикован, веома узбуђен оним што је видео. Пожелео је да потрчи, да викне, да зове у помоћ. Али шта је могло да учини дете, усамљено и изгубљено усред мочваре која улива страх. Босоноги дечак је дрхтао у мокрој оделу.

Могао је само да гледа, огорчен и немоћан да учини било шта..., било шта!

- Одједном га нада испуни радошћу.
- „Успеће да им побегне...”, помислио је Фолко.

Поносна кобила била је раздражена. Још увек ју је спутавала замка коју јој се усецала у ногу. Двапут се кобила срушила на земљу, ритајући се из све снаге. Двапут се дизала снажним трзајем колена.

Да би савладао животињу, чергар је узалуд покушавао да обавије конопац око стабла ниског дрвета.

Кобила је почела да напада. Усправљена на задњим ногама, док јој је ветар носио гриву, она је поново пала ударајући копитима о тле, а онда је јурнула, претећи да зубима раскине своје непријатеље.

Једва се чуо храпави дах који јој је допирао из груди и њиштање које је угушивала у грлу. Сагнуте главе, кобила је страшним ударцем оборила човека у прашину и само што се није срушила на њега. Чергар се диже у последњем тренутку, али му кобила зубима зграби капут и раздера га у комаде.

- Зачуо се топот копита... Крик!

- Овога пута на тле је пао чергар који је држао ласо.

- „Проклета животиња!...”

Фолко је видео како се човек с тешком муком подиже и ухвати за стомак. Ласо је испустио. Кобила је била слободна!

Нагонски, више не осећајући везе, кобила се дигла и појурила у дивљем трку. Страх ју је терао на крај равнице, где су у даљини, невидљиви у сумраку, пастуви у чопору одговарали на њено рзање. Вукући конопац, кобила је била спремна да умакне.

Пре но што су два човека стигла да за њом јурну у потеру, Фолко, чије је срце ударало свом снагом, Фолко, који је већ поверовао да је кобила спасена, видео је како се животиња враћа и како главом удара човека који је скочио на њу. Онда нагло застаде и, испруживши врат, оњуши ваздух.

Кобила се вратила по своје ждребе.

Али зашто Бела Грива није позвао мајку у помоћ? Да ли је био рањен?

Одједном кобила зачу јечање ждребета. Појури...

Прекасно! Оба човека се бацише на конопац. Кобила више није могла да их вуче по земљи. Овога пута била је савладана.

Јурнувши ка шумарку, један од чергара брзо обави чвор ласа око гране и чврсто га затеже.

Узалуд се кобила ритала. Била је ухваћена. Поносна животиња се борила до последњег даха. Сада је била потпуно исцрпена. Мрак је био готово потпун. И последњи црвени зрак угасио се на хоризонту.

Фолко је једва назирао нејасне силуете у магли која је била све гушћа. Није могао да види како чергари вуку конопац, како мало - помало до шумарка довлаче кобилу, сасвим белу од пене. Ту, избегавајући њена копита и зубе, пошло им је најзад за руком да јој преко ноздрва пребаце другу замку. Одвезали су јој рањену ногу. Сада су могли да је одведу.

Дечак је погледом пратио групу која се удаљавала: две витке тамне прилике и висока светла кобила нестајали су у сивој магли.

Онда Фолко као луд појури према црној мрљи коју је усред равнице чинио шумарак.

Ждребе није успело да побегне. Оно чак није пошло за мајком; Фолко би га свакако оназио. Дечак је био уверен да ће у жбуњу наћи ждребе. Шта ли су то учинили чергари да би се отресли коњића?

Бара му препречи пут. Али Фолко је већ био у води. Загазивши до чланака, не обазирјући се на блато које је прштало око њега, једва је успорио трчање.

Ноћ се већ спустила. У магли, која је била густа и покривала све, Фолку се учини да мало црно дрвеће бежи даље и даље...

Посустали дечак стигао је до првих честара. Ту се за тренутак зауставио да предахне.

Ослушнуо је. Ништа... Чуло се само снажно лупање његовог срца. Онда је дечак позвао:

- Бела Гриво!...

Учинио му се да чује тихо јечање. Појурио је у том правцу, закачио ногом трње, срушио се на земљу, поново устао. Добро је чуо. Ждребе је било ту. Фолко га угледа како лежи у честару. Све четири ноге су му биле везане танким конопцем.

Црна уста коњића била су згрчена не само од бола него још више од беса и гнева. Животиња је једва дисала.

- То сам ја, Фолко... Пријатељ!...

Дечак се приближи. Ждребе окрену главу. Његов бели плашт био је испрљан прашином. Отимајући се, Бела Грива је расекао ноздрве о трње. Коњ је био исцрпен, али спреман на борбу. У његовим великим очима истовремено су се огледали и страх и гнев.

- Бела Гриво!... Не бој ме се!...

Ждребе као да се мало примирило. Дечаков глас га је привлачио. Један тренутак је прошао у тишини. Изгледало је да се Бела Грива умирио. Али то више није био доброћудни коњић, спреман на миловање, коњић који је срео топли поглед и лепа дечаков осмех на воденом огледалу мочваре.

Људи, које ждребе дотада никад није видело, нанели су му много зла, премлатили су га и везали конопцима. Сада се у животињи одједном пробудио дивљи нагон.

Фолко испружи руку да одвеже пријатеља, али је нагло повуче. Бела Грива је замало није растргао зубима.

- Ја ти не желим зла... Ти то добро знаш.

Али ждребе се бојало. Његове беле груди бурно су се дизале. Дечак није смео да га додирне, већ му је тихо говорио;

- Мили, мили... Бела Гриво!...

Чучнуо је неколико корака даље од свог пријатеља, посматрајући га нежно. Кад се његов велики гнев буде стишао, Бела Грива ће му допустити да га одреша. У овом часу два црна пламена ока као да су говорила: Не дирај ме!...

Овај коњић из Камарге имао је већ сасвим сигуран инстинкт. Конопци којима су га чергари везали били су његови први окови.

Бела Грива је подносио присуство дечака. Већ се навикао на његов мирис и глас. Али ждребету није била потребна дечакова помоћ да би се ослободио својих веза.

- Ти већ имаш и зубе - рече Фолко смејући се. - А умеш њима и да се послужиш!...

Бела Грива је стрпљиво и полако жвакао конопац, кидао га у комаде и језиком лизао своје рањаве ноге. Повремено би погледао Фолка..., а онда би опет настављао да струже конопац од конопље. Најзад, конопац се прекину.

У једном скоку Бела Грива је стао на ноге. Устао је и Фолко. Глава ждребета допирала му је до рамена. Дечак је схватио да је дошао тренутак њиховог правог упознавања, тренутак пријатељства. Ждребе је сада било сасвим мало, изгубљено усред мочваре, без мајке. Дрхтало је из страха од самоће, страх му се огледао у очима. Ноћ је била мрачна. Небо без иједне звезде.

- Бела Гриво!...

Ждребе је њушило ваздух исто као и кобила. Фолко учини неколико корака као да хоће да се удаљи.

- Хајде, Бела Гриво,... хајде са мном!...

Каква радост!... Бојажљиво, лаганим кораком, коњић је ишао за Фолком. Више се није бојао. Дечак је ишао натрашке, тихо дозивајући пријатеља. Стигли су до шумарка пред којим се водила борба.

Бела Грива се изненада заустави. Испружио је врат, окренуо главу на десну, па на леву страну и остао тако, окренувши леђа мочвари. А онда јурну. У три скока повратио је сву својуснагу.

Како да га заустави!...

Дивно ждребе више није могло да чује дечаков очајнички дозив. Мали дивљи коњ јурио је, ширећи ноздрве у правцу ветра, по трагу коњокрадица који су му одвели мајку.

Претварао се у малу светлу тачку која је нестајала у таму...

Фолко је остао сам у равници, где је под ударима ветра јечало шибље рогоза у мочвари Камарге. Тешка срца дечак се вратио у чамац.

Знао је да су на мајуру забринути због његовог дугог одсуствовања. Сигурно је да га деда Еузибио и мали брат чекају с нестрпљењем.

Брзо... Брзо!

Фолко јури свом снагом, ускаче у чамац и тера га што брже може. Кад је стигао на завијук воденог пута, видео је како у даљини светлуцају мале светилке на мајуру.

Да ли ће, кад стигне кући, причати о необичној пустиловини коју је доживео те вечери?



## СТАРИ ГАРДИЈАН АНТОНИО

О овој пустиловини Фолко ће причати само свом малом брату, после вечере, кад се свећа угаси и кад обојица буду лежали један поред другог под покривачем.

Фолко ће своју пустиловину испричати и Антонију.

Антонио је Фолков пријатељ. Фолко често виђа тог старога гардијана који је одслужио своје. Власник манаде пушта га да спава поред коња, у стаји на слами. Али стари Антонио је срећан што тако живи.

Фолко је само једном ишао до леног мајура на коме живи газда, господар дивљих коња.

Кад обилази манаде, Антонио увек наврати да мало поприча са својим старим другом Еузибијем.

Прошла је недеља дана откако је Фолко срео Белу Гриву оне ноћи кад су чергари украли велику белу кобилу.

Једног дана, тек што се сунце родило, неко је планинским штапом закуцао на врата.

Чучећи пред огњиштем, Фолко је дувао жеравицу да би угрејао кафу. Потрчао је да огвори.

- Добар дан, Антонио!

- Дакле, у овој се кући још спава! Придржи ми коња, дете... И помози ми да сјашем.

Знаш да у седло упаднем као мачак у врећу...

Антонио је био сав искривљен од реуматизма. Не може сам ни да узјаше ни да сјаше с коња.

- Попићу кафу с вама.

Пошто је коња Франкија привезао за халку на вратима, Антонио се на својој укрупљеној нози једва одвукао до куће.

- Хајде, дижи се, Еузибио! Здраво!... Живахан си као и увек. Дај ми клупицу. Дакле шта има ново у мочвари?

- Све по старом, Антонио. А код ђавољега газде?

- Остави ђавола, Еузибио! Свраћао је и до нас, и то у ритамма... Е, па да! Чергари...

Украли су нам кобилу која има дивно ждребе...

- Белу Гриву!... - узвикну Фолко.

- Шта кажеш, дете?

- Видео сам чергаре, Антонио. Видео сам их оне вечери кад су украли кобилу. Био сам у мочвари.

- Ако га слушаш, Антонио, имаћеш шта и да чујеш - подсмехну се деда. - А то је и твоја кривица, Антонио...

- Моја кривица?

7

- Па да... Ти си овоме мом дерану завртео мозак причама о коњима.

- Пусту Фолка да прича, Еузибио, - рече стари гардијан. - Ја сам ти већ рекао своје мишљење. Грешеш што се због тога љутиш на дечака. Фолку су коњи у крви. Биће сјајан гардијан...

- Никад!... - одсече деда.

- Ко може да тврди: никад, Еузибио? Али пустимо сад то. Знаш да је кобила изгубљена. Никад је више нећемо видети. Ту кобилу је раније јахао Ђузепе. Сећаш ли се Ђузепеа, Еузибио? Повлачење из службе донело му је користи. Има сад своју кућицу и виноград у околини Арла. Кобила Рита је лако храмала, па ју је зато газда вратио у чопор. Лепа кобила... Али шта можемо! Треба је прежалити! А ждребе!... Да се бар оно није изгубило...

- Због тога те, дакле, видимо овде у праскозорје - рече деда.

- Да. Тражим ждребе. Ех, знам... нема наде да ћу га пронаћи. Дозвољаваш ли да поведем дечака, Еузибио? Волим друштво.

- Ох, молим те, деда! - повика Фолко.

- Добро, де, иди, неваљало дериште... Отпратићу вас мало. Идем на своју земљу.

Тако је стари рибар називао своје парче њиве, три стотине метара удаљене од мајура.

Пошли су. Фолко је помогао Антонију да узјаше, а затим је хитро скочио иза њега коњу на леђа.

Еузибио је ишао поред њих, с лопатом на рамену. На лопати, истурена кљуна, седи дедина мала припитомљена ластва, његова верна пратилица.

Пре много година, док се мучио и путовао по далеким морима, Еузибио је од Кинеза научио како се дресирају птичице.

Кад стигне на малу њиву, узима ластавицу у руку и пушта је у слободу. Она узлеће и нестаје у облацима.

Старац прекопава своје парче земље неколико часова. А кад треба да се врати кући, он звизне кроз прсте: истог тренутка његова мала ластавица, изгубљена негде у висинама, као камен пада на његово раме.

- Срећан пут, Антонио...

- Појешћемо нешто на пашњацима - добаци стари гардијан. - Довешћу ти дечака у сумрак.

Фолко и његов стари пријатељ ишли су ивицом мочваре ка великој равници, пустој и голој.

- Мислиш ли да се Бела Грива изгубио? - упита Фолко брижно.

- Јурио је док су га ноге носиле.

- А после, Антонио?

- После се срушио без даха. Знаш, млади коњи су врло нежни.

- Био је тако леп - уздахну Фолко.

- Знаш, дете. Видео сам га. Није имао ниједне мрље на свом плашту. Чак му је и грива била снежнобела. Са мало среће...

- Мислиш, Антонио?

- Па да, дете моје. Треба веровати у срећу. Ено, погледај чопор. Како је леп! И каква је то велика игра!

Погледај само ову трку! Тако млади ждрепци уче да трче!

Чопор белих коња пролете као муња. Ниједно ждребе није било везано. Следили су пастуве у трку, одмах иза кобила.

- Наћи ћемо их вечерас на реци - рече Антонио. - Кад пођу на појило. Сунце још није сувише високо. Ићи ћемо до равнице.

Стари Антонио и Фолко сјахали су тек у подне. Ручали су комад сира и шаку сувих смокава које је Антонио понео у својим бисагама. Пили су из чутурице од козје коже.

- А сад мало да одремамо, дете моје...

Фолко је желео да одмах наставе пут.

- Морамо најпре да се одморимо, дете. Сунце пржи. Испружи се на траву и не мисли ни на шта.

- Лако је рећи...

Као да је Фолко могао да не мисли на Белу Гриву. Од сусрета са ждребетом, дечак је сањао само о дивном белом коњићу, који је могао да му буде пријатељ.

Заморен дугом шетњом, Фолко је ипак заспао.







И њега и Антонија истовремено је пробудило рзање старчевога коња, који је дремао привезан за дрво.

- С ким разговараш, Франки? - упитао је Антонио. - А можда га обади пецкају. Хајде мир...

- Антонио!
- Шта је?
- Погледај!... Антонио!
- Та шта је, дете?
- Тамо, тамо, Антонио!...

Фолко је, окренут мочвари, прстом показивао на честар који се под врелим сунцем као зелена мрља уздизао на спарушеној равници.

- Ништа не видим - рече Антонио заклонивши очи руком. - Додуше, и вид ми је ослабио. Шта си то опазио, Фолко?

- Белу Гриву... - мрмљао је дечак стегнута грла. - Ритино ждребе... Силази према јарку. И Франки га је нањушио. Позвао га је...

Коњ старог Антонија и други пут звонко зарза.

- Ждребе иде к нама, Антонио. Успело је да пронађе пашњаке свог чопора. Бела Грива! Сигуран сам да је Бела Грива.

Тихи, нежни, дрхтави глас одговори на Франкијев позив.

- Остани ту, Фолко, - нареди Антонио, хватајући за руку дечака који се спремао да појури. - Остани поред мене и не мичи се.
- Он храмље, Антонио.
- Не, само је преморен. У праву си, дете, то је он.
- Знао сам да је Бела Грива.
- Али у каквом је стању... - гунђао је старац.

Сада, док се полако приближавао, могли су да видешта су дани луде трке у потери за мајком учинили од дивнога коњића.

То је заиста био Бела Грива, али сада није имао ни једне беле длаке. Плашт му је био слепљен, сив од блата. Реп му је висео спуштен, сув као конопац. Глава је падала, као да је била претешка за танки испружени врат.

Ждребе више није могло да јури. Копита је тешко вукло по земљи.

На поновни Франкијев зов, Бела Грива подиже главу. Још се поносно држао пред великим коњем.

Зањиштао је, стао и копитом загребао по земљи.

- Има и на кога да буде овакав - рекао је старац гордо. - Рита је била једна од најпоноснијих кобила које сам видео. У своје време је била краљица манаде.

- Погледај само како се усправља ово ждребе! А једва се држи на ногама!
- Допусти да му се приближим, Антонио, - замоли Фолко.
- Не!

- Онда ми допусти да му бар говорим... Молим те, Антонио!

- Не... пусти га да разговара са својим великим братом. Знаш, Бела Грива се враћа издалека. И ако има нешто да каже, неће рећи нама, људима. Прошао је кроз тешко искушење и неће то тако брзо заборавити...

Фолко се тек доцније сетио речи старог гардијана који је тако добро познавао коње Камарге.

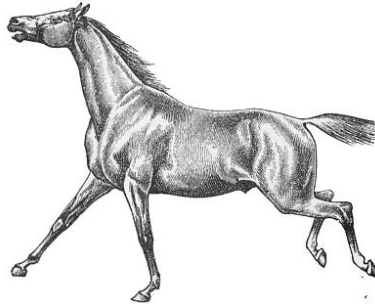
- Видиш, Фолко, Франки сада разговара са малим. Бела Грива ће се вечерас вратити у чопор своје дивље браће. А кад се спусти ноћ, отићи ће с њима да се напоји на реци. И да се окупа... Мора да буде чист.

- Сигуран си да није повређен, Антонио?

- Нећеш ме ваљда учити како се оцењује ход коња, дете. Гле, погледај га, погледај свога пријатеља!... Ваздух са његове манаде повратио му је храброст. Окрет... припрема за галоп... И хајд'!

- Леп је, Антонио.

- Веома леп - рече старац. - Једнога дана постаће вођа чопора. На коња! Сад можемо да се вратимо. Умирио си се.
- Да, Антонио, задовољан сам. Је ли истина оно што си рекао?
- Да ли је истина? Свакако. А ја то уем да оценим, можеш ми веровати. Већ сад се Бела Грива понаша као господар...



### БЕЛИ ВИТЕЗ

Буде благо и нежно. Приближио би се, њушећи ваздух раширеним ноздрвама, кротак али бојажљив.

Сигурно се сећао њиховог првог сусрета на обали, кад су обоје, и ждребе и дечак, били исте висине.

Сада је ждребе било веће од дечака. С висине би посматрало малишана, који га је својим благим, тихим гласом задржавао да не побегне.

Но упркос том пријатељском гласу, Бела Грива би застао на неколико корака од Фолка, на ивици мочваре која је означавала границу краљевства коња, као да жели рећи: „Ти си човеково младунче. Ти и ја не припадамо истом племену.”

Пролазила су годишња доба.

Да би деди Еузибију учинио по вољи, Фолко је у сезони риболова отшнао с рибарима на Рону.

Све до ноћи бацали би мреже од којих су крварилеруке.

Увече би пристајали уз блатњаву обалу малог острва које је својим бокорима тамариског шибља и жбуновима пепељуге подсећало на сва остала острва на свету. Изгледало је као да лагано плови ка мору, ношено матицом реке.

Рибари би палили логорске ватре и кували рибљу чорбу. А онда би на лежишту од траве, завијени у покриваче, спавали под ведрим небом.

Упркос замору који му је доносио напоран дан проведен у риболову, Фолко би дуго остајао будан. Сањао је о Белој Гриви. Далеко од мајура, од мочваре и манаде, непрестано је мислио на свог пријатеља, на белог витеза.

Једне вечери, кад је са посадом рибарског бродића пристао уз једно од тих живих острва на Рони, Фолко је у блату опазио свежи траг копита. Испричао је то вођипосаде, док су људи после чорбе пушили последњу лулу око ватре.

- Не знам много о коњима, - рече газда - али кажу да неки од њих имају пуно бубица.

- Бубица?

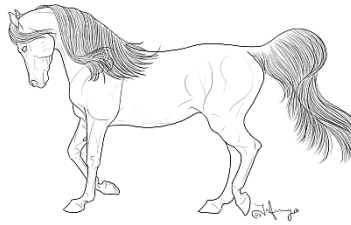
- Па да, дете. Неки имају чудне бубице у глави. Туку се као помажнитали и тако су сграшени да их остали отерају из чопора. А има и оних других - усамљеника. Они су поносни. Њима су за галопирање потребна бескрајна пространства. И једнога дана побегну, једноставно напусте чопор.

- Да ли сте већ видели таквог усамљеника, газда?

- Да. Сећам се једнога великог старог коња. Долазио је на острво... Пливао је у реци. Хтео је да то острво буде само његово, да буде његово краљевство... А после извесног времена опет би се вратио у свој чопор.

Фолко је мислио на пријатеља, на поносног, плашљивог, неукротивог Белу Гриву, који је бежао од људи и био способан да осталим коњима снажно наметне свој закон.

И тонући у сан на песковитом жалу, мали рибар је уживао да дочарава слику белог витеза; он га је видео како ношен матицом плива од усамљеног острва на средини Роне, до острва по чијем би тлу газила само његова копита.



## ПЛЕН

Кад се завршила сезона риболова, Фолко се вратио на мајур. Био је срећан што после толико времена опет види млађег брата и деду Еузибија. А живот у малој белој колиби на ивици мочваре текао је као и пре.

Неколико дана после Фолковог повратка, на мајур је свратио стари Антонио. Дечак је, међутим, већ у зору отишао својим чамцем.

- Мали ће бити тужан што те није видео – речедеда.

- Знаш, Еузибио, можда је и боље тако...

- Опет ти ваши коњи... - гунђао је стари рибар. - Мислио сам да ће то Фолка проћи.

Његова мала глава увек је пуна коња. И Беле Гриве...

- Знаш, Еузибио.

- Већ одлазиш?

- Идем - рече Антонио - да се придружим осталим гардијанима. Старац као што сам ја још је способан да покаже газди како уме да заради своју надницу чак и једног оваквог дана. Јер данас ће можда бити гужве...

Антонио је чудно изгледао. Није допустио свом саговорнику да га даље испитује. И Еузибио је, седећи пред вратима, продужио да крпи своје мреже гледајући како се Антонио све више удаљује у правцу пашњака.

Фолко није ни слутио да тог тренутка газда и његови гардијани покушавају да ухвате у мочвари једног младог коња... и да је тај коњ Бела Грива!

Антонио се придружио осталим гардијанима у тренутку кад су опкољавали чопор дивљих коња.

Гардијани су били изврсни јахачи. Јахали су пастуве брзе као муња.

Антонијев коњ Франки није више био млад, баш као ни његов господар, а изгубио је и младалачки полет. Али га је стари гардијан тако вешто јахао да је Франкиувек био на челу ове необичне трке кроз чопор избезумљених коња који су бежали куд који.

- На тебе је ред, Антонио! - узвикну газда. -- Сви остали ка јендеку. Хајде, хајде, забога! Шта имате у ногама?...

Чинило се да ће Бела Грива успети да умакне гардијанима, који су, раштркани, у галопу збијали главнину чопора, спречавајући белог ждрепца да прескочи јендек.

Одвојен од чопора, Бела Грива се нагло окрете. Али с те стране се приближавао Антонио, који је, да би сломио полет Беле Гриве, тако снажно зауздао свога коња да га умало није оборио на тле.

Бела Грива је поскочио, ударио Франкија посред груди и побегао великом брзином. У даљини је бежао чопор. У сусрет коњу долазили су гардијани препречавајући му пут.

- Скачи, Антонио! - урликнуо је газда.

Као да је било потребно цепати грло да би се издало наређење старом гардијану који је знао свој занат!

Антонио притисну коња. Јарак је био широк.

Избезумљен узвицима гардијана, који су налетали, поред Франкија, кога је његов јахач чврсто држао у истој линији, док му је бок био скоро приљубљен уз Антонијеву чизму, Бела Грива је огромним скоком прескочио јарак, заглибио се у муљу, извукао се и наставио трку.

Али Бела Грива више није могао да умакне гониоцима.

Антонио се зауставио да предахне. Даље гоњење био је посао млађих гардијана. А они су са свих страна опкољавали младог пастува.

Од тог тренутка гардијани су водили лудачку трку.

Као што је Антонио рекао, Бела Грива као да је био саздан од гвожђа. Коњи гардијана су једва успевали да га прате. Пастув је сваког часа мењао правац, његова дивна грива лепршала је на ветру, реп му се вијорио као перјаница, као бели пламен. Грудима је разгртао жбуње, прескакао је локве и таквом брзином летео преко бара, на чијим су површинама цветали бели бокори, да му вода готово није ни допирала до копита. Али гардијани су га пратили у стопу. Њихови коњи су знали куда иду. Газдина кућа и стаје, скривене иза дрвећа, били су већ близу, на завијутку другог пропланка, где су копита одзвањала по тврдој земљи.

Још један напор за последњу трку.

- Лакше, стој... ограда! - викну газда.

Ограде су већ биле широм отворене.

Пут је водио у ћорсокак где је ограда од кочића и врљика на чистини затварала ограђени простор у коме су гардијани припитомљавали и вежбали коње.

Бела Грива је био ухваћен.

Ван себе од беса, коњ се бацио на ограду која није попуштала, а затим се потпуно изнурен срушио на земљу, онда се поново дигао и појурио кружном стазом око које су биле наслагане врљике, тражећи излаз кроз који би побегао.

Гардијани су сјахали и, скривени иза дрвећа, посматрали његову узалудну трку. Једном од њих пође за руком да му пребаци конопац око врата, а затим скочи у ограђени простор. Прескачући ограду, остали гардијани пожурише свом другу у помоћ.

Човек је био хитар, али узалуд! Убрзо се нашао у опасном положају. Да ли се икада неки коњ овако бранио пре но што је био ухваћен!

Упола угушен замком, коју су му пребацили око врата, Бела Грива се очајнички борио.

Људи су га поново мучили. Без даха, на измаку снаге, поносити пастув се усправио, скочио...

- Најзад! Најзад! - повика Антонио, који је тог тренутка стигао са газдом.

Не испуштајући конопац из руку, гардијан паде у прашину.

- Хоћеш да те коњ убије!... - грдио је Антонио. Потпуно помахнутао, Бела Грива је био спреман да људе раскине зубима или да их измрцвари копитима.

Срећом, успео је да прекине конопац који му је стезао врат.

- Полудео си, Антонио! - урликну газда.

Држећи се за ограду због своје болесне ноге, Антонио је сјахао и отворио вратнице ограђеног простора.

- Потпуно си полудео...

- Можда бисте више волели да коњ сломи врат - рече стари гардијан. - Животиња је потпуно ван себе. Право је чудо што се није догодила несрећа...

Кад је угледао излаз, Бела Грива је, сав у пени, јурнуо из ограђеног простора. Полетео је поред газде, упути се ка пропланку и нестао у облаку прашине, на завијутку, иза дрвећа.

- Успешан дан - гунђао је власник манаде.

- Могао је и горе да се заврши - промрмља Антонио кроза зубе.

- Шта ти то мрмљаш, стари?

- Ништа, газда, ништа.

- Онда не трабуњај - рече газда и обрати се гардијанима:

- Коње у стају. Сутра ће имати исто овако напоран дан, а можда и напорнији.

Ухватићемо великог белца, Антонио. Укротили смо и горе од њега. Ухватићу га, ставићу му ђем преко губице, а на седло лепе узенгије... Можда желиш да га први узјашеш, Антонио!

Гардијани прснуше у смех.

На слами, у стаји где су обојица спавали, нашли су се увече Антонио и млади гардијан кога Бела Грива замало није убио.

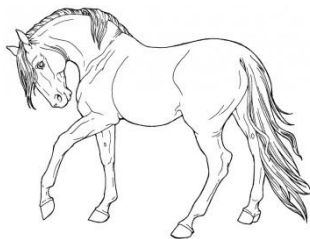
Лако је ругати се старцу - рече Антонио.

- Ја ти се нисам ругао, Антонио.

- Јер си био уплашен. Не брани се. Кад сам био млад, и ја сам једном имао посла са коњем који је био поносан као овај белац. Неукротив... Никад нам није пошло за руком да га ухватимо! Газда је господар, али да сам ја на његовом месту, не би желео несрећу по сваку цену.

- Знаш, Антонио, газда је дивљак.

- Знам, - рече Антонио - .. знам.



## КАД СЕ СНОВИ ОСТВАРЕ

Следећег јутра, као увек, Фолко је прво загрејао кафу. Затим је, пре но што је пошао да пробуди деду, брзо почистио под од набијене земље.

На великом окованом кожном ковчегу, поред узглавља сгарог пријатеља, разбарушена перја, спавала је Еузибијева мала ластавица.

- Већ си на ногама, Фолко...

Сунце је високо одскочило, деда.

- Старим, дете. А и ноге ме боле, као Антонија. И данас ћеш морати да идеш у риболов без мене. Биће ти довољна мала мрежа. Она друга се распала. Требало би крпити нит но нит.

- Кад Антонио оде у Арл, - рече Фолко - могао би нам донети нову мрежу.

- Скупа је нова мрежа, дете. Уосталом, видећемо.

- Кафа је готова. Хоћу ли будити малог?

- Остави га, нека спава.

- Данас ћу можда ићи даље од велике баре - рече Фолко.

- У праву си, тамо је вода богатија рибом. Само, у том случају нећеш стићи кући на ручак.

- Понећу бисаге - рече Фолко.

- Добро... И срећан лов!

Фолко је пребацио мрежу преко рамена и изишао из колибе. У чамац је преко ноћи продрло много воде. Фолко је ведром избацио воду, а затим се отиснуо од обале и завеслао.

Замке, које прошле вечери није успео да прегледа, сада су вероватно биле пуне риба. За два сата, са мало среће у великој бари, успеће да нануни ведро рибом. А онда ће бити слободан до вечери. Пристаће уз велико копно на коме се простиру пашњаци. Отићи ће да види Белу Гриву.

Дечак није ни слутио да ће срести пријатеља много раније.

Фолко је нечујно напредовао, терајући чамац посред белих цветова који су прекривали баруштину. Радовао се што пред собом има цео дуги дан.

Стигао је до блатног острва. Зауставио се и извукао две замке у којима су се копрцале рибе. Једна лепа јегуља, бела трбуха, испале му из руке, али, срећом, склизну у дно чамца и увуче се у пукотину између дасака.

Мало даље Фолко је ноново бацио мрежу. Два пута је бацио мрежу испод плаве јаме и оба пута мрежа је била пуна.

Дан је добро почео.

Фолко је чамцем секао велику раван воде пуне цветова. Мајушне крунице цветова биле су посуте по води као снежне пахуљице.

Пратећи погледом птицу која је узлетела са жбуна, Фолко је угледао у дну шевара високу белу прилику.

Бела Грива...

Био је то заиста Бела Грива, који се одмарао од заморне трке претходног дана и од борбе с људима. Целу ноћ је вероватно провео на овом месту, у окриљу честара, у води до колена. Грива му је била рашчупана. Густе праменови са чела висили су му преко очију скривајући половину главе.

Бела Грива је осетио да му се неко приближава. Окренуо је главу према Фолку. Познао је пријатеља, јер није ни покушао да побегне.

Нагло је забацио главу, а грива је залепршала. Усправљен, издужена врата - изгледао је дивно!

Изненада су се издалека чули кораци по води.

А одмах затим узвици:

- Он је... овога пута је наш!... Сви к мени!...

Господар манаде стизао је у трку. Постројавао је своје људе. Вода је прштала под копитима њихових коња. Опкољавали су Белу Гриву.

Фолко заустави чун. Био је приморан да присуствује овом призору који је трајао кратко.

На велико изненађење гардијана, дивљи пастув није чак ни покушао да побегне. Понос му није допуштао.

Бела Грива се само окрену према јахачима, који су се одмах распоредили и развили ласа омотана о седло.

- К мени!... - повика газда спремајући се да баци конопац.

- Али није стигао да то уради.

У облаку блата, које је прштало по дивном белом плашту, Бела Грива се са дивљим њиштањем баци на газду.

Овај страшни налет, овај судар, догодио се на уском језичку готово сасвим суве земље.

Два коња се пропеше један према другом. Уједајући и ритајући се, Бела Грива је грудима одгурнуо коња господара манаде. Човек је испустио узде и грчевито се ухватио за гриву своје кобиле. Кобила је била снажна и храбра. Издржала је налет, ослободила се и свом тежином се срушила на ноге.

Гардијани дојурише.

Али је помахнитали пастув поново јуришао. Кобила се пропела тако нагло да је њен јахач испао из седла, па из узенгија и опружио се по земљи.

Он сграшно опсова. Гардијани притрчаше да помогну господару.

- Оставите ме!

- Нисте се повредили?...

- Оставите ме, кажем вам!

Глас му је дрхтао од беса.

Гардијани су држали кобилу за главу, јер избезумљена животиња није дозвољавала јахачу да се врати у седло. Најзад му је успело да навуче узенгије и притегне узде.

- Проклета животиња!... - узвикну он.

Гушио се од гнева. Рукавима кошуље брисао је чело са кога је цурио зној. Онда је, испруживши песницу у правцу у коме је нестао Бела Грива после извршене освете, избацио између две клетве;

- Ту проклету животињу... дајем оном ко је хоће!...

Фолко га је чуо. Приближио се. Стидео се људи, па ипак је прикупио довољно храбрости да тихо упита господара кога је гнев заслепљивао:

- Дали бисте је... чак и мени?

Господар манаде с висине погледа ово босоного дете, разбарушене косе, у капутићу до колена, у панталонама са закрпама, у изношеној кошуљици.

- Ко је овај мали дивљак? - упитао је.

- Фолко - одговори један гардијан.

- Фолко? Не познајем га.

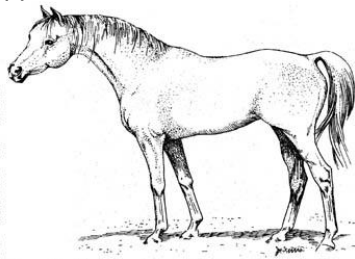
- Еузибијев унук, рибара Еузибија...

- Антонијев пријатељ, дакле, - подсмехну се газда. - И овај босоноги дечак хоће мога коња... Дечак не обара очи, богами... Е, па добро, да... У реду! Чак и теби, мали, дајем тога коња... Али ако га ухватиш..., те твоје рибе... па... добиће онда и оне крила!

Гардијани прснуше у смех.

- Хајдете - рече газда. - Вратићемо се кући.

И опет се пакосно насмеја, посматрајући Фолка, који је мирно сгајао. Затим је окренуо коња стао на чело мале групе и удаљио се касом.





Фолко је остао замишљен. Газда му се наругао. Бела Грива га је избацио из седла, а он је био јахач којије и те како умео да влада коњима. Имао је права да се смеје док је гледао у малог рибара који је желео да ухвати најдивљијег пастува са његове манаде. Да, имао је права и да се смеје и да се руга...

Али он је пред својим гардијанима дао Белу Гриву Фолку. А дечак је мислио: „Ако га ухватим, Бела Грива ће бити мој.”

И та мисао је испуњавала, радошћу срце дечака од дванаест година.

Гардијани више нису гонили Белу Гриву. А коњ можда није био далеко.

Фолко је привезао чун. Умео је да прати траг. Копита Беле Гриве јасно су се оцртавала у блату. Фолко је ишао трагом између шибља на обали, а онда се на чврстом тлу траг изгуби.

Овде се коњ зауставио и тапкао по тлу. Ах, вратио се на водену раван посуту белим цветним круницама.

Фолко је одједном угледао свог пријатеља. Бела Грива је био уморан. Главује толико сагао да је крајевима гриве додиривао воду. Фолко се приближио нечујно:

-Бела Гриво!...

Коњ мрдну ушима.

И овога пута очараће га пријатељски глас, а онда ће се поново окрснути и појурити у свој чопор.

- Сад си мој, Бела Гриво, - тихо рече Фолко сам себи. Било је то као неко обећање.

Дечак је држао добро намотан конопац који је газда испустио на земљу кад је испао из седла. А онда је, да би коња натерао да дигне главу, позвао гласније:

-Бела Гриво!...

Истог тренутка бацио је ласо.

Изнаенађен, коњ се пропео, мало поскочио и бесно појурио, вукући са собом дечака који се срушио у блато не испуштајући конопац.

Ни за шта на свету не би Фолко испустио свој плен. Коњ је фрктао, дахтао, стегнут конопцем. Да би се отресао бремена које се ваљало иза њега, он убрза галоп. С главом под водом, слеп од блата, Фолко је грчевито држао конопац који му је био омотан око шаке. Конопља му је секла кожу, али он није осећао бол. Иако су му колена и лактови били израњављени, усга и нос пуни блата, Фолко је допустио да га коњ и даље вуче преко водене равнице. Најзад се коњ заурави. Подрхгавао је. Издужио је врат према дечаку, који је лежао на земљи, косе улепљене муљем. На том потпуно црном лицу биле су чисте и блиставе само очи.

Прошло је неколико тренутака. .. Непомичан, али још узнемирен, коњ је посматрао малог дивљака чије су очи биле очи пријатеља.

Фолко се дигао и лагано пришао коњу. Обавио је пасгубу око врата руку и гурнуо је у његову свиласту гриву.

Бели образ пастува додиривао је црни образ дечака.

Први пут је Бела Грива допустио дечаку да га милује.

— Хајде, Бела Гриво!... Хајде!

Фолко није морао да га држи јер га је Бела Грива послушно праћио. Ишли су раме уз раме уском сгазом по ивици мочваре која је водила на мајур.

Фолко је водио Белу Гриву својој кући.



- Деда, .. Деда!

— Шта је дете?

Седећи на кућном прагу, стари рибар је плео мрежу од врбе.

— Деда, па то је Фолко.. .,Фолко и његов коњ.

Мали брат није веровао очима. Био је опчињен.

Фолко је још раније испричао брату како се срео са снежнобелим ждребетом, како су чергари отели кобилу... Сваке вечери је Фолко причао малом брату, који је лежао поред њега

под истим покривачем, о свом пријатељу Белој Гриви, о дивљем коњу кога ће једнога дана поново наћи усред мочваре.

Та мочвара је била за малишана, који се никад није удаљавао из колибе, чудесна земља из бајке.

„Једнога дана повешћу те у чамцу“, говорио би Фолко. „И видећеш онда...

„Увек само обећаваш...“, уздахнуо би дечак.

А сутрадан би остајао сам на обали, гледајући како његов велики брат одлази у пустоловину, у тајанствену земљу. Тамо далеко кришом се састајао са белим витезом који би се малишану привиђао као џиновски коњ пламених очију, који уме да говори, као штоу бајкама умеју да говоре добри духови.

Тако је Фолков мали брат замишљао, Белу Гриву.

Фолко је изванредно умео да прича лепе бајке о којима је малишан сањао. Али бајка о Белој Гриви била је најлепша.

Вечерас се велики брат вратио на мајур с витезом из бајке. .. Витез је био прави коњ у неокаљаном плашту. Био је већи и лепши од коња из сна у коме је Фолко доживео своју необичну пустоловину.

— Не бој се... — рече Фолко смејући се млађем брату, који сеније усуђивао да приђе. — Видиш, ово је Бела Грива. Сада је он мој коњ.

Дивна бајка се настављала.

— Причај, Фолко, причај...

Фолко је сасвим тихо рекао малишану на уво:

- Да, Бела Грива је сада мој коњ. Од данас припада мени, чујеш ли! Ово је мој коњ.

Газда ми га је дао. Причаћу ти о томе.



- Он ти га је дао.. - подсмехну се деда Еузибио. - Шта то чујем? Дакле, господар манаде поклонио је једног од својих коња малом дивљаку као што си ти...

- Чекај, деда.. .

-Та... та... та. Доста са лудоријама.

- Ово је Бела Грива - рече Фолко. - Кунем ти се, деда, да ми је овога коња газда дао, малочас, пред свим гардијанима. Антонио ће потврдити.

- Добро. .. Увек ти коњи. Завртеће ти они мозак на крају. Разговараћу с Антонијем. А шта мислиш да радиш с тим твојим коњем?

- Сместићу га у ограђени простор - рече Фолко. - Хоћеш?

- Ни сам више не знам шта хоћу. Али знам сигурно да би ми причинио велико задовољство ако га још сутра одведеш газди. А позваћеш и Антонија. Морам да разговарам с тим старим лудаком.

- Хвала ти деда, хвала. ..- повика Фолко.

Повукао је свог још опчињеног малог брата ка ограђеном простору, а Бела Грива их је послушно следио.

- Сместићу га овде - рече Фолко. - Биће ти ту добро, Бела Гриво. Тимарићемо те и неговати. Видећеш.

- Коњ је још био бојажљив.

- Треба да се привикне - рече Фолко брату. - Видиш, једе ми из руке. Дај му и ти мало сена. Не бој се. Он те њуши зато што те не познаје. Хајде, ухвати га за белу гриву. Помилуј га полако по глави. Пази!

- Он ме се боји - приметио је малишан.

- Не, он хоће да оде. Брзо затвори ограду.

Фолко је одмах разумео одакле потиче нестрпљење од кога је његов пријатељ подрхтавао. Далеко, јер се једва чуло њихово њиштање, галопирали су према реци дивљи коњи.

Бела Грива је испустио прегршт сена које је жвакао. Подигао је главу, послушно, наћулио уши. Раширених ноздрва, дрхтавих усана, које су откривале зубе, пастув пуним гласом одговори на зов чопора.

Фолко је схватио да неће моћи да задржи пријатеља.

Бела Грива је волео дечака, волео је његов благи глас и његова миловања. Али нагон је био јачи од свега. Морао је да се поново придружи својој дивљој браћи.



Коњ се измакао да не повреди малишана. Фолко је имао само толико времена да јурне испред њега. Није могао да га заустави. Кад је малочас улазио у ограђени простор, одвезао је конопац који је до тада био пребачен коњу око врата.

Бела Грива је јуришао на ограду, која се најзад сруши. Затим је великом брзином, држећи се равнице, јурио према брежуљку, према пашњацима на којима су живели поносикоњи који нису признавали човека за господара.

Бела Грива се враћао у свој чопор који је живео слободно под небом Камарге, у чопор који се нападао ветром и лудом брзином бесконачнога галопа.

Фолко је изгубио своглепог коња и срце мује било пуно бола.

Бела Грива није могао да живи са људима. Није могао да живи ни са дечаком који му је био пријатељ. Њему су била потребна бескрајна широка пространства.

„Никад се више неће вратити“..., помисли Фолко.

С малим братом, који је саосећао с њим у његовој великој тузи, Фолко се вратио у колибу да припреми лонац у коме ће кувати рибљу чорбу за вечеру.

- Ја ћу се побринути за то - рекао је деда, који је царао ватру.

Ништа више није рекао. Стари рибар био је доброг срца. Знао је да његови дечаци вечерас тугују.



## ПРОЛЕЋНИ ВИТЕШКИ ТУРНИРИ

После неколико дана на мајур је свратио Антонио.

Фолко је био у риболову.

Еузибио је, седећи за столом са ластавицом на рамену, држао у руци накомстрешену птицу.

- Рањена је - рече он. - Јадна птичица. Погледај, крило јој је повређено. Спетела је с мојом ластом кад сам се вечерас враћао с поља. Среле су се у висинама. А онда јој је моја мала сигурно казала „Хајде са мном. Познајем старца који има тако лаку руку. Исцелиће ти крило.“ И исцелио сам га. Питам се само да ли ће ми остати верна, као ластавица, или ће отићи чим буде могла да полети. Шта има ново, Антонио?

- Ништа. Обишао сам манаду и сада се враћам кући. Одавно нисам видео Фолка.

- Слушај, Антонио. Шта се то догодило с Белом Гривом?... Газда одједном постаје ллеменит и поклања коња дерану који све прима здраво за готово... Требало би да разговараш с ним, Антонио. Откада мује коњ побегао, дечак нити једе нити спава. .. Његов коњ. .. Замисли!

- Да, требапо би да разговарам с њим - рече сгари гардијан. - Јер газда...

- Шта си хтео да кажеш?

- Ништа - промрси Антонио. - Газда је газда, ето то. Он и ја се више не слажемо. Знаш, ја припадам старој школи.

- Зар помишљаш да напустиш манаду, Антонио?

- Да. Тужна срца, знаш и сам. Али волим коње. А газда је само вешттрговац коњима. То сам му и рекао.

- Па куда ћеш онда, Антонио?

- Писао сам Ђузепеу. Наћи ће ми место у својој кућици. Рекао сам ти да има мали мајур у близини Арла. Помагаћу му кад окопава виноград. И обојица ћемо причати о старим добрим временима. Па хајде, довиђења.

- До виђења, Антонио!

Помажући се колцем из ограде, који је Бела Грива извалио да би се понаво нашао на слободи, стари Антонио се с тешком муком попео у седло и удаљио се ситним касом ка западу. Неће успети да нађе Фолка. Дечак ће се вечерас касно вратити кући. Његов чун га је још једном одвукао на крај мочваре. Али, Фолко је вечерас узалуд претраживао сиве пашњаке.

Равница је била пуста. Чак ни у даљини, која је тонула у пурпур, Фолко није могао да назре златни пешчани прах који је обично обавијао дугу белу мрљу чопора у галопу.

Ветар је ћутао. Ни трска ни витки бокори жбунова нису подрхтавали. Спремала се олуја.

Било је пролеће, грозничаво годишње доба дивљих битака и двобоја без милости у које се упуштају пастуви манаде.

Антонио је често причао Фолку о тим витешким турнирима у којима најпоноснији коњи из чопора на уском простору изазивају један другог на двобој.

„Двобој за вођу чопора“, рекао је Антонио.

За вођу који победи на двобоју, за господара који целом чопору намеће свој закон.

Над мочваром се чула потмула грмљавина. Фолко је био далеко од своје колибе и хитро је веслао натраг.

Из даљине допре до њега пригушено рзање и одјек битке. Да је могао да присуствује тој бици, био би горд на свог пријатеља Белу Гриву.

„Једног дана постаће вођа чопора“, рекао је Антонио кад је на први поглед уочио да овај коњ тамних очију има племенитију крв од остапих коња у чопору.

Борба је трајала већ сатима. Бела Грива је успео да престигне старије коње. Некада су они били вође чопора. Умели су да штеде своју снагу. А у борби су се користили лукавством. Али Бела Грива се борио свим својим жаром. Убрзо је успео да се отресе старих бораца, да их остави у прабини.

Једини достојни противник Беле Гриве био је млади коњ гриве црне као угаљ. Звезда од црних праменова блистала му је посред чела. И украс на гриви, која му је падала до очију, био је црн.

То је био последњи бој, бој између црног и белог витеза. Оба коња су била неустрашива.

Коњи из чопора су се окупали на ивици малог брежуљка по коме је расло ретко бусење. Бојажљиви ждрепци држали су се по страни, нестрпљиво копајући земљу. На попршту, један према другом, остала су само два пастува. Смело су изазивали један другог.

Бела Грива је био повређен у последњој бици. Нога му је крварила, али то га је гонило да још нестрпљивије изврши последњи напад. Изазивања још нису била жустра и поамна. Противници су се дуго огледали, покушавајући с времена на време да један другог угризе или удари копитом.

И бели и црни витез били су исте висине. Али противник Беле Гриве био је тежи и тримији.

Црни витез се одједном устреми. И као што бива на витешким турнирима, два пастува у лудом трку јурнуше један према другоме. Судар је био страشان. Њиштећи, коњи су пали на колена, поново се усправили и стојећи један према другом замршених грива, започели борбу прса у прса..

Једним уједном Бела Грива раздера раме црном витезу, коме се оте урлик бола. Коњ је посрнуо под ударцем Беле Гриве, који га обори, ударајући га копитима по хрптењачи и притискујући га снажно грудима.

Црни пастув се нагло ослободи противника, скочи на ноге и јурну на Белу Гриву, који је храбро одолевао ударцима.

Настао је страشان окршај. Гриве су лепршале, копита су бесно рила по земљи, да би се одмах затим нашла у ваздуху у страшном ковитлацу.

Тешку битку је водио Бела Грива. Скакао је за врат противнику, који је очевидно малаксавао, приморавао га на повлачење ниско сагнувши главу и избацујући пену, и сам већ без даха.

Бој се завршавао. Смлављен последњим ударцем, црни витез погођен у груди сруши се на земљу, покушавајући да се одбрани од копита Беле Гриве. Затим се, сав малаксао, некако подигао са земље. Доживевши пораз, упутио се храмљући ка групи коња, који се за време битке инсу ни покренули.

Чопор је прихватио свог новог вођу.

Уздигнуте главе, Бела Грива снажно зарза - био је то поклич победе. Од тог тренутка Бела Грива је био вођа чопора.

Без оклевања, бели витез стаде на чело чопора и полако се упути ка реци.

У том тренутку се зачула грмљавина над мочваром, а у исто време Фолко је сигао на мајур. Светиљке су већ биле упаљене.



\*

Пљусак је целе ноћи ломео сламин кров колибе.

Над мочваром је беснела олуја.

Пред зору је киша престала. А кад је грануло сунце, мали жбунови, који су се пред

мајуром купали у воденој равници, заблистали су у лепом свежем зеленилу. Фолко је већ одавно био на ногама. Распремио је кућу која је пријатно мирисала на хлеб што се пекао на жеравици. Мали брат се бунио, зевајући и теглећи се под покривачем. Мачак је тражио своје следовање млека. Дедина ластавица чија је излечена другарица одлетела, кљуцала је мрвице на старом ковчегу.

Фолко је сањао о Белој Гриви и, откако се пробудио, размишљао о њему. Пријатељ га је сигурно брзо заборавио, поред своје дивље браће у дивној слободној земљи где владају коњи.

Одједном дечак ослушну. Учини му се да чује кораке у трави. Кораци су се приближавали. Фолко је одмах познао глас пријатеља. Међу хиљадама би он познао ово благо, нежно, помало жалосно рзање од којег би подрхтавале усне Беле Гриве кад се препуштао миловању.

Дечаку је срце хтело да искочи из груди. Захватила га је силна радост.

Бела Грива се вратио!

Фолко јурну на врата и отвори их.

У отвору, који се испуни сунцем, стајала је чаробна бела прилика. Бела Грива полако подиже главу. Био је уморан. У дну великих тамних очију заиграла је искрасветлости и помутила поглед.

– Ти си. . . - прошапута Фолко.

Обгрлио је главу пријатеља и прислонио је себи на груди. Био је толико узбуђен да су му сузе радоснице заблистале у очима.

Приближио се и његов мали брат. Стајао је поред Фолка, гледајући га нетремице.

- Вратио се..., сам се вратио - понављао је Фолко, чврсто грлећи свог коња. Прешао је целу мочвару и опет знао да нађе нашу колибу.

– Шта се то догађа? - упита деда промуклим гласом.

– Бела Грива. . . - повика малишан. - Бела Грива севратио. Овде је, код нас. Ходи да га видиш, деда. . .

Цела кућа је била изврнута наглавце: на ватри су цврчале прженице хпеба; мачак се служио сам, лочући и лижући суд с млеком.

Пред вратима су стајали Фолко и његов мали брат. Чудили су се и дивили. Тек кад је Бела Грива сагао главу да би олизао ногу, Фолко је опазио да је коњ рањен. Крв је још капала из отворене ране.

- Брзо, треба га лечити. Тукао си се, Бела Гриво... Тукао си се с коњима и у борби си рањен. Зато си се вратио. Хајде...

Бела Грива је послушно допустио да га одведу у мали ограђени простор иза колибе. Овога пута Фолко није ни покушавао да затвори ограду.

Требало је брзо завити рану.

Дечак је одјурио и донео ведро пуно воде. Затим је исцепао парче од своје старе кошуље и почео лагано да брише рану.

- Дај ногу. . .

Бела Грива се није покренуо, само је савио колена. Обема рукама је Фолко придржавао копито.

- Хајде..., стави ногу у ведро. Тако ће бити најбоље. И мируј...

Чучећи поред коња, два детета су пажљиво очистила рану. Рана је била дубока, пуна песка и земље коју је Бела Грива ковитлао под копитима за време боја.

- Тако, сад је добро - рече Фолко.

Дуго је прао ногу, која је горела. А онда је чистом белом крпом, коју је мали брат узео из ковчега, омотао рану и повезао конопцем.

Бела Грива радосно зарза.

- Видиш, задовољан је... - рече Фолко малишану. - Овога пута неће отићи. Даћу му добру прегршт сена.

Тога дана Фолко није отишао у риболов. Деда је, кукајући и проклињући своју болесну ногу, изразио жељу да сам постави мреже. Добри старац је био срећан што су његови дечаци радосни. Пратила га је његва верна мала ласта.

Да ли човек сам бира пријатеља за себе?... Без сумње. Фолков пријатељ био је најлепши коњ из мочваре Камарге.

- Срећан вам останак, мали моји... Мреже си бацио тамо где сам ти рекао, Фолко?

- Да, тачно испред велике баре.

- Е па, видећемо се вечерас. . .

Чамац се удаљио.

Фолко никад није заборавио тај дивни дан, ни целу недељу која је дошла после тог дана.

Његовом малом брату је све то личило на чудесну бајку без краја.

Фолко је био срећан. Газда му је поклонил најлепшега коња са своје манаде. Али је био срећан и због тога што је Бела Грива сам дошао, и што је из пријатељства остао на мајуру.



На Фолков глас, пастув би одмах дојурио. Јео је из његове руке. Ишао би за њим до куће и увлачио главу у уски отвор између врата.

Сада је Фолко сањао како да узјаше свог коња, да с њим појури у бескрајна пространства. Али се још није усуђивао да то учини.

Кад је рана зарасла, Фолко је скинуо завој и прикачио коњу на колено киту лишћа да би одстранио муве.

Прошла је педеља дана а Фолко и Бела Грива проживљавали су дивне дане свог пријатељства.

Једног јутра на мајур сврати Антонио.

На Франкијев звонки поздрав Бела Грива је из ограђеног простора одговорио радосним рзањем.

- Видиш ли, Антонио? - повика Фолко трчећи ка пријатељу.

Стари Антонио је одбацио узде. Коњи су преко ограде трљали један другом ноздрве радујући се сусрету. - Антонио, видиш ли Белу Гриву!

- Не видим, - гунђао је Антонио - ништа не видим.

Није додао да не жели да види коња јер би онда морао да о томе извести газду. Није хтео да исприча газди како коњ Камарге, један од оних што беже од човека, кротко слуша овог дечака, као да одувек живе заједно. Није хтео да му исприча да због тога мали дивљак како га је газда звао, блиста од среће.

Блиставих очију и блиставог осмеха, на блиставом сунцу, овај дечак сиромашних рибара у избледелим прњама био је леп као неки дечак из бајке.

Срећа га је чинила тако поносним и лепим.

Антонио је сјахао. За тренутак је стао са Еузибијем, а затим се удаљио ивицом мочваре да би обишао манаду.

Фолко је одлучио да те вечери покуша оно што дотад није смео: да узјаше Белу Гриву и појури у лудом трку.

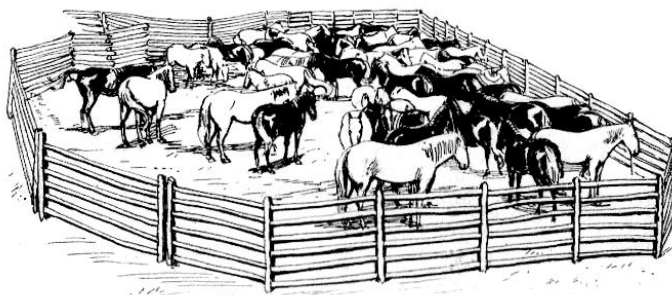
Изабрао је тренутак кад се с коњем сам нашао у ограђеном простору. Говорио му је нежно и благо и миловао га по сапима.

Фолко није имао узде. Али могао је да му послужи конопац. У почетку се плашљиви коњ опирао, а онда се препустио и допустио да му дечак пребаци конопац око ноздрва.

Ухвативши се за гриву, Фолко се залете и лагано скочи коњу на бокове.

Изненађен, Бела Грива се нагло пропе и одскочи. Није више чуо глас пријатеља. Био је опет дивљи коњ, чија је крв узаврела јер је човек покушао да га узјаше.

Узалуд је Фолко коленима стегао коња, узалуд се грчевито хватао за гриву. Животиња се у два нагла скока отресла јахача и збацила га на земљу.



7

## БЕЛА ГРИВА ЈЕ НЕСТАО

Прошле су две дуге недеље, а Фолко је био несрећан - није срео Белу Гриву.

Дечак је сваког дана чамцем претраживао мочвару.

Пристајао би уз копно којим је пролази чопор. Самобило је тешкоприближити се дивљим коњима.

Једног дана, касно по подне, пошто је прешао велику бару и пловио отвореном обалом, Фолко је у даљини, у сумраку, угледао чопор коња. Привезао јечамац, искочио на обалу и пузећи иза бокора пепељуга почео да се приближава.

Није наишао ни на један жбун који би му омогућио да се сакрије. На његову срећу, равницу је пресецао дугисушен јендек по коме је бујала трава. Дечак је склизнуо у јарак и наставио пут.

Сунце је позлаћивало светле одоре коња. Они су изненада скочили, појурили и опет се приближили.

Требало је да Бела Грива јури на челу чопора. Фолко, који би га познао чак и из тако

велике даљине, није видео свог поносног пријатеља.

Добро скривен у јарку, Фолко је дуго посматрао чопор. Коњи су били узнемирени. Збијени, готово приљубљени један уз другог, као да су предосећали опасност. У трку би с времена на време кидали бокоре траве, али су били нестрпљиви и немирни, спремни да побегну на најмањи шум.

На челу чопора био је лепа пастув велике црне гриве. Стајао је непомично на својим нервозним ногама, високо уздигнуте главе према ветру.

То није био Бела Грива.

Чим је Фолко промолио главу изнад траве, коњи Камарге побегоше.

Следећег дана Фолко је два пута видео чопор. Али у њему опет није било Беле Гриве.

Бела Грива је нестао. Шта се догодило лепим пастувом, шта се догодило вођи чопора?..

Фолко је желео да своју бојазан повери Антонију. Али стари гардијан већ одавно није свраћао на мајур.

Фолко је у својој глави претурао хиљаду различитих мисли, једну гору од друге. Узалуд је покушао да се некако отресе оне најгоре: а шта ако сугардијани ухватили Белу Гриву...

Није могао више да издржи. Једне вечери, уместо да плови ка великом копну, упутио се према насипу. Ту, иза борових шума, била је газдина кућа, стаје и ергела.

У ограђеном простору један млади гардијан покушавао је да припитоми коња.

Неукротиви пастув бесно се опирао — пропињао се, ритало и покушавао да истргне узде из руку јахача.

Јахач, чија је кошуља била натопљена знојем, неколико пута замало није испао из седла. Најзад је успео да савлада коња и да га у пуном галопу потера кружном стазом.

Затим је сјахао и пришао огради.

— А, ти си, Фолко... Дошао си да обиђеш нашег старог Антонија. Пребродило је тешку кризу. Сада се опоравља. Хајде, дечко, одвешћу те к њему.

Фолко је пошао са младићем.

Свог старог пријатеља затекао је на сламној лежишту. Лице му је било измучено, а поглед грозничав.

— Здраво, дете... .. очекивао сам те. Ех, видиш, ускоро више нећу бити у стању да се борим с коњима... Седи. Фолко се приближио.

Полакосе опорављам - рече стари Антонио. - Имао сам страшну грозницу. Али да причамо мало о теби. Погледај ме... Рђаво изгледаш. Шта ти је? Да сеније нешто догодило код куће?

— Не — рече Фолко.

Антонио је завукао своју дугу суву руку у дечакову косу.

Причај, дете... Шта те мучи?

Бела Грива... - прошапута дечак. — Бела Грива је нестао. -

Дечак је поверио своја страховања сгарцу, који га је слушао одмахујући главом.

Испричао му је да је пре тражио целу мочвару и да је неколико пута наишао на чопор који је изгубио свог вођу.

— Погађам шта си помислио - рече Антонио. - За ове две недеље, које сам провео прикован за сламарицу, газда је ухватио два или три млада коња. Али Бела Гриваније ухваћен. Знао бих ја, причали би људи о томе.

— Јеси ли сигуран, Антонио?

— Ех, дете моје, човек ни у шта не може бити сигуран.

— Ето, видиш, Антонио... Ако је газда ухватио Белу Гриву и продао?...

— Све је могуће. Али, искрено речено, не верујем. Ја, видиш, мислим да твој коњ има луду крв. И све то долази од тога што су га мучили док је био сасвим младождребе.

Зато он изазива остале коње, зато се стално бори... А онда се изгуби и пати негде сасвим сам. Не може никога да поднесе поред себе. Бежи, јури заветром.

Фолко је слушао сгарог Антонија.

— То је моје мишљење, дете. И мислим да сам у праву. Твој коњ Бела Грива није изгубљен, веруј ми. Он се негде крије, и ускоро ће се вратити у свој чопор.

Али Фолко није веровао. Још се плашио да се Белој Гриви није догодила несрећа.

— Слушај, - рече Антонио — имам један предлог. То ће ти мало разведрити мисли. Крајем недеље бићу на ногама и одвешћу те у Арл.

— У Арл, Антонио!

— Па да, дете моје. Еузибио ће пристати, препусти ти то само мени. У Арлу се одржава велика свечаност, а ти се никада ниси покренуо из те твоје мочваре. Видећеш град, арене, трке, бикове. - Договорили смо се. У недељу долазим на мајур и водим те. Јеси ли задовољан?

Ах, како да нисам, Антонио.

И не секиграј се више. Обећаваш?

- Обећавам Антонио.

Чудан си ти дечак. .. До виђења до недеље. Будн спреман.

Враћајући се кући, Фолко инје сањао о свечаности у Арлу. Не..., све његове мисли биле су упућене Белој Гриви, том плашљивом пријатељу кога је можда заувек изгубио.

### СВЕЧАНОСТ У АРЛУ

Дошла је и недеља. Испуњавајући обећање, Антонио се у зору зауставио пред Еузибијевом колибом.

-- Нећемо журити — рече он старцу. — Ићи ћемо у кратким етапама, јер, пре свега, треба штедети Франкија.

— На путу ћеш се заустављати код пријатеља — закључио је деда.

— Тако је, Еузибио.

— Више инкада нећу отићи у Арл — уздахнуо је стари рибар. — Сећаш пи се, Антонио, кад смо поспедњи пут ишли тамо?

— Како да се не сећам!

-- Ниси имао премца у играма и тркама.

— Не причај о томе — пресече га Антонио. — Прошла су та времена. Данас водим Фолка. Твој дечак је, дакле, у добрим рукама. Показаћу му све.

— Срећан пут, Антонио.

Фолко је скочио на коња иза старца. Његов мали брат је гледао за њима. Био је тужан. Први пут ће неколико дана бити без старијег брата, без брата који је одлазио на крај света.

Као што је Антонио рекао, јахали су у кратким етапама. Увече би ноћили код гардијана. Сви су познавали Антонија.

Гардијани су такође ишли у Арл и журно су се припремали за велику параду која се одржава у оквиру свечаности. Чистили су хамове, ђемове, чампаре. Узенгије и мамузе блистале су као да су од сребра.

Требало је обићи и ергеле. Сви ови јахачи поносили су се својим коњима. Антонио је као добар познавалац коња стављао примедбе и давао савете. Следећег дана настављали би пут кроз ретке борове шуме. Понекад би издалека угледали крдо црних биковас дугим витким роговима. Јахали би преко пространих прерија на којима је где где било зеленила.

Франки је весело носио свог јахача и Фолка, који је пријатељски разговарао сасгарцем.

- Нисам обавестио Ђузепеа - говорио је Антонио. - Хоћу да га изненадим.

Ђузепе је живео у ниској кућици недалеко од Арла, на падини каменитог брежуљка. Антонио издалека показа Фолку кућицу. Бело окречени зидови истицали су се у сребрном зеленилу маслиновог дрвећа. Угледавши јахаче на уској стази, Ђузепе им пође у сусрет преко терасе оивичене зидом од сивога камена.

- Какво изненађење, Антонио.. . А овај мали? Твој ученик, без сумње... Припремаш га за коње...

Фолко ће данима, у ствари све време које је провео у овој кућици у којој два стара гардијана оживљавају своје успомене, слушати једино о коњима.

- Биће лепа свечаност, Антонио, — наставио је Ђузепе. — После малог одмора сићи ћемо у град. Али, пре свега, треба истимарити коња. Хајде, Фолко, одведи Франкија у стају.

Франки одједном радосно зарза. Иза врата му је истовремено одговорио њиштањем други коњ.

- То је Рита - рекао је Ђузепе. — Рита, моја кобила.

Чергари су је украли, а нису ни слутили да је ова кућица, поред које води пут, дом бившег господара украдене кобиле. Одмах сам је познао. Нисам веровао својим очима. Викнуо сам...

- Она ти је познала глас - рекао је Антонио.

- Штета што то ниси могао да видиш. .. Растргла је рукунице и ремење. Замисли, они су је упрегли!

- Оteo си им кобилу?

Одмах је настала гужва - продужи Ђузепе. - Ех, нисам се много објашњавао. Поново сам био с Ритом, схваташ! А онда сам рекао тим нитковима, тим коњокрадицама, да иду на друго место да их тамо обесе. Покупили су се и отишли без речи. Хајде, мерицу зоби за Франкија, а онда за сто. Фолко је некако помиловао мајку Беле Гриве. Био је срећан што је кобила поново нашла свог старог господара.

За Фолка је свечаност била права чаролија. На окићеним улицама барјачићи су пуцкетали на ветру.

„Места... Места...,

Окружени коњаницима, који су их с тешком муком задржавали, црни бикови оборенах рогова прелазили су улицу у касу и нестајали у облаку прашине, према арени у којој су се одржавале трке.

Под блиставим сунцем гардијани су поигравали на својим поносним коњићима који су иза јахача носили лепо и богато окићене Арлезијанке увезеним капама.

Игре, трке с кокардама. . .

Фолко, мали рибар из мочваре Камарге, био је опчињен тим призором, том радосном гомилом, помахниталим фарандолама, музиком од које је све подрхтавало..., а нарочито смелошћу коњаника.

- Да би свечаносг била потпуна, Антонио, — рекао је Ђузепе — одвешћемо твог дечака после вечере у циркус.

Циркус је био на великом тргу. Увече, после завршених игара, циркуска кола дефиловала су улицама града.

Фолко никад није био у циркусу.

Сасвим горе, у задњим редовима степенстих седишта, седео је Фолко између Антонија и Ђузепеа и отворених очију гледао чарабан приказ на осветљеној стази.

Клавнови, слонови, акробате, жонглери. . .

И најзад коњи...

Коњаник у витешкој одори изводио је вратоломне вештине. Јахао је на огромном црном коњу, већем од свих оних које је Фолко видео на манади.

Затим су наступали каубоји. Имали су одела од коже, необично високе чизме и фипцане шешире широких обода. Они су у дивљем галопу јурили за дивним пастувом обавијеним белом гривом.

Тај дивни коњ, у снежнобелом плашту, измицао је својим гониоцима и њиховом ласу. У средини кружне стазе, где су га каубоји опкоњавали, коњ се одједном заустави, исправи, спреман за борбу.

Био је спреман да се бори и искида противника, као што је то учинио Бела Грива кад је газдиној кобили скочио на врат.

Фолко је једва успео да задржи крик. Стежући Антонијеву руку, рекао је дрхтавим гласом:

- Јеси ли видео, Антонио?

- Немогуће... - гунђао је старац, кога је такође запрепастила необична сличност.

Он је, Антонио. Он је, Бела Грива...

— Ма није, дете моје..., није...

На кружнај стази настављала се игра хватања ллена. Ласо је зафијукало последњи лут. Пошто су му предње ноге ухватили у замку, дивни бели паслук се срушио на земљу.

- Убиће их... - промрсио је Ђузепе.

Али и циркускијахачи знају како се поступа с коњима. Брзо су ослободили пастува опасних веза. Коњ се усправио у једном скоку. Рушећи све око себе, нестао је у облаку струготине иза црвеног платна које је затварало улаз.

— Желео бих да будем начисто... -- прогунђа Антонио.

Била је пауза. Седишта су се празнила. Фолка и његови пријатељи пошли су да погледају животиње.

Боксови за коње били су у дну шатора.

— Пођите са мном — рекао је Антонио.

Иза великога коња боје абонеса назирала се бела силуета пастува који се полако смиривао.

Фолко се приближио уздрхтала срца.

То није био Бела Грива.

Сав радостан, двчак се окренуо да то каже Антонију и угледао његово брижно лице. Старац је нетремице посматрао три човека који су разговарали недалеко од бокса у коме је био коњ беле гриве.

Један од њих, у кожним чизмама суре боје, са корбачем у руци, био је директор циркуса. Фолко је одмах познао другу двојицу. Били су то власник манада и млади гардијан који је кротио коња кад је Фолко посетио старог Антонија.

- О чему ли само разговарају? - шапутао је Антонио. — Зар ћемо наше коње из Камарге продавати циркусима?

Директор циркуса и газда жустро су расправљали млатаратујући рукама. Газда је позвао гардијана за сведока и руком показивао на бокс у коме је био коњ који је личио на Белу Гриву.

- Ово не слути на добро - гунђао је Антонио кроза зубе.

Али Фолко није обраћао пажњу на његово нерасположење. Дечак је био срећан. Бела Грива је још слободно јурио кроз мочваре Камарге. Ускоро ће се опет срести. И више се никада неће растати.

Фолко и Антонио су остали још два дана у Ђузепеовој кућици. Али, морало се мислити на повратак.

- Кад одлучиш да се растанеш с газдом, — рекао је Ђузепе - знај да те мој дом чека.

- Хвала ти, Ђузепе, - одговорио је Антонио. - Не кажем не... Али ти бар знаш како је тешко растати се с коњима.

- Тешко је, знам то, Антонио. Срећан пут.

- Хвала.

При повратку, као и при доласку, Франки би издалека поздрављао стаје манада скривених у зеленилу.

Предахнувши последњи пут на малом мајуру поред Роне после напорног дана проведеног на коњу, Фолко је познао велико копно, старе, готово сасвим исушене јендеке и дуне под шибљем.

И Франки је знао да се враћа кући. Звонким њиштањем је поздравио чопор који је у даљини јурио у галопу. Мајда је то био чопар Беле Гриве...

Два јахача су увече стигла до колибе старог рибара. На прагу су их дочекали Еузибио и мали брат.

-Много ће вам причати... - рекао је Антонио смејући се. - Преноћићу код вас. Франки је изнурен. Стави мало сена у угао, Фолко. А ако ми дате и покривач, спаваћу као цар.

Дуго су седели те вечери. Антонио је био пун прича. А Фолко је, откако се вратио у своју мочвару, мислио само на чамац којије лежао везан пред вратима. Још сутра, чим сване, дохватиће весло и отићи да потражи Белу Гриву, који се можда вратио у свој чопор.

## ГОСПОДАР КОЊА

После неколико дана гардијани су седели за газдиним столом. Вечера је била при крају. И баш те вечери Антониоје добио обавештење које је тражио још од сусрета у циркусу.

Старац је најзад сазнао о чему су разговарали газда и директор циркуса.

Антонио је наслутио да се говорило о трговини.

Газда и човек из циркуса су се споразумели.

-Он жели да му продам још неукроћенога коња. .. - рече газда. - Немам ништа против, јер добра плаћа.

Антонио је помислио да коњи и нису тако несрећни у циркусу кад се све узме у обзир. Тамо их добро хране и тимаре...

- Зар не, Антонио?

-Сигурно, газда.

- Наш човек тражи ватренога коња. Хоће да оживи тачку с ласом. - Не пита за цену... Сматра да сунаши коњи из Камарге обичне мазге. Показаћу му!

Газда прсну у смех.

-Знам ја свој посао. Погађате ли, момци! Не? А ти, Антонио?... Зар не схватате? Е, па добро, онда ћу вам рећи.

Мало је сачекао. Напунио је лулу, упалио је и снажно увукао дим. А онда је наставио, смејући се злобно:

- Да. .. Будите уверени да ће човек из циркуса бити добро услужен. Коња кога сам му наменио моћи ће увек лако да узјаше пре но што га пусти на стазу... Па, господин жели ватренога коња...

Сада су Антонио и остали тачно прозрели господареву намеру.

-Шта забадате носеве у тањир? Желиш ли нешто да кажеш, Антонио? Не? Онда ме добро слушајте. Коњ кога сам наменио овој муштерији јесте она проклета животиња које ме је избацила из седла ... онај велики белац.

- Значи, треба га поново хватати - оте се једном, гардијану.

-Савладаћемо га - одврати грубо газда. - Укротили смо и горе од њега.

Људи су ћутали.

Одједном се зачуо Антонијев дрхтави глас:

-Мислим да ћемо с мало више напора успети да савладамо коња. Али шта ћемо с дечаком, с Фолком?

- Ах, то је онај твој мали дивљак - подсмехну се газда. - Какве он везе има с тим?

-Тај коњ припада њему, газда... Ви сте му га дали.

-Дао! - узвикну газда.

-Богами, ти си луд, Антонио: Дао! Био сам бесан и у том бесу рекао сам хешто безначајно. Чак ни дечак, чујеш ли, чак ни дечак није то озбиљно схватио.

-Не познајете Фолка - примети старац. - За њега је Бела Грива...

- Охо, он га зове Бела Грива - пресече га газда. - Да. Бела Грива је његов коњ... Кад сте пастува послали до сто ђавола, поклонили сте га дечаку.

- Доста. Ко је овде господар?

-Слушајте ме - рече Антонио. - Ствар је озбиљна, газда. Ви нисте рђав човек...

- Доста, Антонио. Рекао сам своје. Крећемо сутра. Хоћу да сте у зору сви на коњима. Хајде, лаку ноћ.

Газда се дигао и изашао залупивши вратима. Кад су остали сами, људи се само погледаше.

Сав очајан, Антонио се упутио ка стаји. Његово место је било у слами порад Франкија и он се опружи поред свога коња. Његов стари друг испружи врат и приближи њушку гардијановој руци која гаје миловала сваке вечери.

-Јадни мој Франки, обојица смо зрели за пензију.

Антонио је мислио како ће газдина одлука нанети велики бол његовом пријатељу Фолку. Он је већ сада саосећао с њим у том болу. Био је бесан што је стар, што више нема храбрости да се успротиви газди.

После пуговања у Арл, његова болесна нога поново гаје страшно болела. Откако се вратио, није ниједном узјахао Франкија.

Неколико корака даље, у једном углу на слами, стиснутих песница, спавао је млади гардијан.

Часови су пропалили.



Опружен на слами, очију упртих у прозорчић на коме је месец остављао свој жути траг, Антонио је преметао хиљаду мисли у глави и распиривао свој гнев.

— Никада нећу успети сам да узјашем - промрмљао је Антонио.

Одлучио је да одјури до рибарске колибе и обавести Фолка.

- Не, никад нећу успети... са овом ногом која као да је од олова.

Да оседла Франкија још је и могао.

- Буди миран... - шапутао је стари Антонио свом коњу на уво док је притезао ремене.

Испустио је уже и натакао Франкију ђем.

Најтеже је дићи се до седла.

- Немам више ни руке, - гунђао је старац - оне су сада обичан дроњак!

Свом тежином се срушио на земљу.

Нестрпљив Франки удари копитом о тле.

- Шта је то?... Опет се туку - мрмљао је бунован младић.

Протрљао је очи, спреман да устане и умеша се у битку коња.

- А, то си ти, Антонио! Шта ти је пало на памет да јуриш за ветром?

— То је моја ствар...

— Шта причаш, стари! Хајде, па ниси ти господар. Газда...

— Газда је гад — пресече га Антонио. — Само да знаш колико сам бесан на самога себе! Требало је да му вечерас скрешем истину у лице: Али он не губи време.

— Узалуд се мучиш, стари. Смири се и ћути.

— Нећу!

— И сам знаш да ниси јачи од њега. Кад газда нешто науми, то се мора испунити. Шта сад можеш

— Чуј — рече Антонио.

- Шта хоћеш да учиниш, стари?

— Хоћу да обавестим дечака.

— Као да ће то променити ствар.

— Можда неће.

— Па онда! Лези и спавај. Смири се!

— Колико је сати? -- упитао је Антонио.

— Само што није свануло. Месеце је већ ниско на небу. Антонио је ћугао. Требало је донети одпуку.

У овом часу сигурно је да нико не може помоћи Белој Гриви, чија је судбина неизвесна.

Али старац, коме је гнев вратио сав полет младости, није могао да остане скрштених руку. Морао је да одјури и обавести Фолка. Мислио је:

Франки није излазио неколико дана; издржаће ову трку. Са Фолком ће онда моћи да јурне даље у мочвару, у потеру за Белом Гривом. Са мало среће можда ће успети да стигне пре газде и његових људи.

— Слушај, ти. ..— рече Антонио младићу — помози ми да узјашем. То ми не можеш одбити!

— Ако желиш, Антонио.. .

— Опусто сам се. Хајде, подигни ме! Хвала.

— Пажури! Немаш много времена.

— Знам — рече Антонио.

Прошао је кроз врата коњушнице и потерао Франкију у галопу. На истоку се назирала зора. Танаксветао руб оцртавао се на хоризонту утонулом у благу маглу. Птице су се будиле. Јато дивљих патака у ниском лету додирнуло је жбуње.

По чврстој земљи Антонио је јурио великом брзином. Али код првих баруштина био је приморан да успори трк.

Под сунцем које се рађало оцртавале су се црне борове шуме.

Пошто је прешао дугу равницу прекривену белим бокорима, Антонио је угледао Фолкову колибу. Из ње се, између грана, дизао дим. Дечак је, значи, већ био на ногама. Сигурно је сада спремао кафу поред огњишта.

Није било времена за губљење.

Гонећи коња, који је упадао у блата, Антонио је најзад сигао на мали мајур. Повикао је:

— Фалко!... Фалко!...

Одговора није било. А затим се зачу:

— Ево ме, Антонио!... Ево ме!...

Био је то глас старог рибара.

7

Зар Фолко није код куће? — упитао је Антонио.

— Малочас је отишао. — Зар га ниси срео? — одговорио је деда.

— Чамцем?

-- Па чамцем, наравно. Заборављаш, Антонио, да су твоји пријатељи рибари — додао је старац смејући се.

Али Антониу није било до смеха. Пропала је и последња нада. Где ће сада наћи Фолка?

— Треба ли нешто да поручим дечаку? — упита деда.

— Ништа, ништа — одвратио је Антонио. — Видећемо се после неколико дана.

Потерао је Франкија касом и, не знајући којим правцем да се упути, нестао је у мочвари.

## КАО У ЛЕПОМ СЛУ

Одакле се тога јутра враћао Бела Грива?

После какве шетње је покушавао сада да пронађе свој чопор?

Да је Фолко потерао чамац према реци, видео би на врху дуна поноситу прилику белог пастува.

Док му је грива лепршала на ветру, Бела Грива је с висине поносито господарио сивим просторствима и непрегледним баруштинама. Господарио је својом земљом. Нагон му је творио где се скрива чопор.

Рзање коња је уплашило птичице које су прхнуле у ваздух као прегршт проса. Коњ је почео да се пушта низ падину према мочвари.

Овога пута Фолку ое срећа осмехнула. Није ни слутио да ће срести коња. А ни Бела Грива није знао да је, пресецајући водену равницу, ишао у сусрет пријатељу.

Али коњ је ишао у сусрет и непријатељима.

Гардијани су још од зоре, под вођством господара, претражише мочвару. Један од њих, који је као извидник сишао да потражи чопор, вратио се са извештајем да се Бела Грива не налази у њему.

Постројени као хајкачи у лову, људи су лагано напредовали претражујући жбунове и бокоре шевара у којима је коњ могао да се сакрије.

Један од њих је опазео пастува и дао знак за узбуну.

— Тамо, напред! ... Право под сунцем!

Људи су видели само светлу мрљу која је као бели облачак нестајала изнад водене долине.

- Наш је! . . - повика газда.

Он је рачунао да ће коњ покушати да побегне. Јахачи гониће га до последњег даха, а после ће им бити лако да избежумљеном коњу пресеку одступницу.

Прозревши лукавство својих гонилаца, Бела Грива је, уместо да се у пуном галопу сјури у равницу, пошао ка мочвари густо обраслој шибљем. Био је сигуран да ће у том непроходном шевару наћи уточиште. Дуге стабљике са листићем чврстим као когља биле су више од човека на коњу.

Бела Грива се завлачио у рогоз.

Иако удаљен око три стотине корака. Фолко није опазео гардијане. Чуном је обилазио блатна острва, а густе жбунове скривали су му видик.

- К мени, овамо!.. - викнуо је газда и одмах издао наређење:

- Ватром ћемо опколити ту проклету животињу. Само је ватра може одатле истерати!... Пазите, момци! Запалите ватре на све четири стране мочваре.

Људи су сјахали и вешто направили огњишта од шибља. Убрзо је пламен почео да лиже трску која нагло букну.

- Сада натраг! Чекаћемо га док не изађе! - узвикнуо је газда.

Јахачи су поново узјахали коње, спремни да пођу у потеру за Белом Гривом.

Фолко је најзад чуо узвике и угледао пламен који се дизао из мочваре. Опазео је гардијане на коњима и њиховога господара, који је непрестано викао и издавао наређења.

Истог тренутка дечак је све схватио. .. Ови људи су дошли да ухвате једног од дивљих коња. А онда је издалека угледао коња како пада на траву очајнички њиштећи.

Бела Грива!

Бела Грива је веровао да је нашао уточиште у густом шевару, у жбуњу, у трсци и да га ту човек неће моћи ухватити.

Газда је, пак, хтео да му покаже како је човек увек јачи од животиње. Момци су чекали да пастув изиђе на чистину. Били су сигурни да ће га убрзо угледати како ое појављује обневидео од дима. Али, уместо да бежи, Бела Грива се још дубље завлачио у мочвару.

Фолко је искочио из чамца и свом брзином појурио према ватри. Блато је прштало око њега... Оклизнуо се, пао, поново се дигао и наставио да трчи био је сав умрљан и упрскан блатом.

Гардијани га још нису били опазили. Уплашени, посматрали су како ватра, којом више нису господарили, пламти у својој дивљој игри.

Људи нису мислили на ветар, нису предвидели да ветар може распирити ватру у огроман пожар, који је брзо одасвуд опкољавао мочвару.

Пламен је куљао на све стране, лизао рогоз и трску и брзо палио нове црвене буктиње чије је варнице ветар разносио све даље и даље.

Гардијани су знали да са својим коњима неће моћи да прођу преко ове жеравице! Ако не изиђе, заробљени пастув ће угинути у ватреном кругу.

7

Газда то, свакако, није желео, али је изгледало да нико не може спасти најпоноснијега коња чапора.

Фолко је, као и гардијани, одмах схватио у каквој је опасносги његов пријатељ. Дечак је јурнуо као без душе. Водену долину је прешао ношен само једном мишљу: да спасе Белу Гриву.

Најзад је стигао пред пламену ограду. Где да нађе пролаз?

Дечак се пружио по води, услузао се између бокора сагореле трске и потрбушке клизао по узаном јаркупунамблата. Опрљене косе, нагорелих руку, дечак је ипак успео да пређе пламену ограду. Онда је јурнуо кроза шибље, дозивајући очајно:

- Бела Гриво!

Чуо је само жалосно јечање.

Прст пред оком није се видео у диму који је рушио, у ватри која је пламтела.

Фолко се с муком пробијао кроз црвени мрак да би дошао до места са кога је допирало јечање пастува. Најзад је угледао Белу Гриву окруженог пламеном. Избезумљени коњ се вртео око себе газећи трску. Помахнитао, полуугушен димом који је заслепљивао, Бела Грива није знао куда да бежи.

Фолко се приближио. Поносни коњ је осетио да му спас долази од дечака који се, да би га спасао, бацио у успламтелу мочвару.

Пастув је дрхтао целим телом, али је допустио да га дечак помилује и ухвати за гриву.

Једним скоком Фолко му се нашао на леђима. Нагонски, коњ је мало одскочио, али није покушао да збаци свог јахача.

- Хајде, крећи!...

Фолко је босим петама стезао бокове Беле Гриве. Крећи, Бела Гриво, крећи!...

Фолко и коњ су се гушили у диму. Коњ је још једном поскочио и покушао да пређе преко жеравице. Пламен је са свих страна опкољавао мочвару.

Двапут се Бела Грива пропео пред пламеним зидом. Двапут је Фолко враћао коња пред црвеном оградом милујући га и шапћућиму.

Бела Грива је најзад послушао тог дечака који се није бојао и прескочио страшну ограду, опрљивши своју дугу гриву...

Запрепашћени, газда и његови људи угледаше како из пламена искаче дечак, сав црн од дима, приљубљен коњу уз врат.

- Видите да је умео да га укроти, умео је да укроти коња кога сте му ви дали! - повикао је Антонио, који се

међувремену придружио газди и његовим људима. - Отишао је чак и у ватру да га узме...

Јадни стари Антонио! Зар је мислио да ће се због храбросги малог рибара газда сетити обећања... Није познавао свога господара.

- Брзо, пресеците им пут! — узвикну газда. -- Неће нам побећи!

Фолко је први пут био на свом лепом коњу. Бела Грива је журио као ветар. Алина падини дуна пастув се заглибио у песак и није магао да жури великом брзином.

Гардијани су се приближавали. Фолко је јасно чуо њихове гласове.

- Хајде, Бела Гриво, хајде још мало!... - викао је Фолко.

Коњ је давао све од себе, али његов невешти јахач ометала га је да јурне пуном брзином. Узалуд се Фолко хватао за гриву, стално је клизио са коња. Неколико пута замало није слетео на земљу.

Настала је бесомучна трка. У малим долинама између дуна Бела Грива би измицао гониоцима. Он је нагонски покушавао да се врати у мочвару. Али људи су му препречили пут.

Фолко је слушао тешко дахтање свага коња, који је све више малаксавао.

- Наш је! - узвикну газда.



Бела Грива је силазио падином. Неколико пута се оклизнуо, а онда је наишао на уску стазу чврсте земље и убрзао галоп.

Приљубивши се босим ногама уз коња, без даха, омамљен брзином, Фолко се препустио вртоглавој трци.

Мали рибар је готово и заборавио да га гоне људи. Кад се приближио један гардијан, Бела Грива се инстинктивно сакри. Инат дивљег коња помогао му је да побегне од оних који су хтели да га заробе.

- Хајде, Гела Гриво?

На крају уске стазе пружала се мочвара. У мочвари је лежао спас. У дивљем трку Бела Грива осећа јахача који је нагло избио иза дуне. Испред њих је пут био слободан.

Бела Грива се спремао да прескочи широки јарак, али у истом трекутку пред њим се појави Антонио на Франкију.

Он је окренуо коња да би ослободио пролаз. — Фолко!...

Антонио би пустио дечака да прође. Али услед дугог њиштања Беле Гриве, Фолко није чуо глас пријатеља. Дечак је полетео ка земљи. Коњ се под њим нагло зауставио пред јарком. Онда се окренуо и јурнуо у галопу.

Сада је борба била неједнака. Бела Грива је губио дах. У песку, у подножју дуна, једва је галопирао.

Да би олकोлили пастува, који је носио дечака приљубљеног уз врат коња, момци су дојурили на газдин позив. Њихов господар је баш тада избио из мале долине опколјене брежуљцима песка. Потерао је своју кобилу, обневиделу од прашине која је летела под копитима Беле Гриве.

Људи су ишли за својим газдом.

Антонио је малко заостао за њима, па је јурећи великом брзином покушавао да их стигне. Он се бојао за пастува, а газда и његови људи су се радовали сигурној победи.

За дивљег коња, који је нагонски покушао да побегне у мочвару, више није било излаза.

Сада су коњ и дете ишли право према Рони. Морали су се зауставити пред непремостивом препреком. И тако ће бити ухваћени.

Фолко је чуо узвике људи који су терали коње.

Пред собом је изненада угледао непрегледну површину блиставе воде, која се таласала као трава у прерији.

Бела Грива није успорио трк. За све време трке Фолко се препустио свом коњу. И сада није ништа учинио да га заустави.

Бела Грива је журио ка обали.

Узвици људи које је коњ мрзео, људи који су га цепог жикота гонили и наносили му само зло, чули су се

све јасније. Коњ се заједно са дечаком, који није хтео да га остави, бацио у реку и пачео да плива.

Матица је била страшна. Убрзо је одвукла далеко од обале лепог белаг пастува и његовог нераздвајног пријатеља, дете рибара које је волело коње.

Гардијани се зауставише на обали. Били су свесни опасности у коју дечак срља.

Уплашен, осећајући грижу савести, газда је гласна повикао:

— Врати се, дете!... Врати се! Поклањам ти коња, твој је!

— Фолко, Фолко! ...— викали су момци. Прекасно. Ови људи су једном слагали малог рибара, који је волео дивног белог коња више од свега на свеу.

Фолко није чуо очајничко дазивање људи који су стајали на обали, немоћни да му помогну.

Љуљајући се у вртлогу, са слеђеном косом на очима, једном руком загрливши Бепу Гриву, Фолко се препустио матици која га је носила ка мору.

— Фолко!... Фолко!... Врати се!...

Последњи глас који се чуо био је глас његовог старог пријатеља Антонија.

Али, дечак је био далеко, изгубљен у шуму валова. Слушао је потмулу песму воде, сличну оној која се чује у шупљинама великих шкољки.

Људи су с обале видели само једну белу мрљу: главу коња, који је још пливао, и образ дечака приљубљеног уз абраз коња.

А те мрље нестале у вртлогу тапаса. Прислонивши главу уз врат коња, Фолко је осећао како тоне у неку благу, пријатну обамрлост, као да падау сан...

Вода му се сливала низ лице.

Затворио је очи.

Ишао је лагано, као у сну, са својим пријатељем Белом Гривом, који га више никада неће напустити.

